

ROZPRAWA DOKTORSKA JAKO „MONOGRAFIA NAUKOWA”

Podstawa prawna

ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce – rozdział 2.
Stopień doktora.

Oddział 1. Nadawanie stopnia doktora:

Art. 186.

1. Stopień doktora nadaje się osobie, która [...] pkt. 5) **spełniła inne wymagania określone przez podmiot doktoryzujący**. (wyróż. nasze)

Art. 187.

1. Rozprawa doktorska prezentuje **ogólną wiedzę teoretyczną** kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz **umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej** lub artystycznej.
2. Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego [...].
3. Rozprawę doktorską może stanowić praca pisemna, w tym **monografia naukowa**, zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych, praca projektowa, konstrukcyjna, technologiczna, wdrożeniowa lub artystyczna, a także samodzielna i wyodrębniona część pracy zbiorowej. (wyróż. nasze)

Art. 190.

1. Opieka naukowa nad przygotowaniem rozprawy doktorskiej jest sprawowana przez **promotora lub promotorów** albo przez **promotora i promotora pomocniczego**.
2. W postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora wyznacza się 3 recenzentów spośród osób niebędących pracownikami podmiotu doktoryzującego oraz uczelni, instytutu PAN, instytutu badawczego albo instytutu międzynarodowego, których pracownikiem jest osoba ubiegająca się o stopień doktora. (wyróż. nasze)

Art. 191.

1. Do obrony rozprawy doktorskiej może być dopuszczona osoba, która **uzyskała pozytywne recenzje od co najmniej 2 recenzentów** oraz spełniła wymagania, o których mowa w art. 186 ust. 1 pkt 5. (wyróż. nasze)

Oddział 2. Kształcenie doktorantów:

Art. 202.

1. Doktorant, w uzgodnieniu z promotorem lub promotorami, opracowuje indywidualny plan badawczy zawierający w szczególności harmonogram przygotowania rozprawy doktorskiej i przedstawia go podmiotowi prowadzącemu szkołę doktorską w terminie 12 miesięcy od dnia rozpoczęcia kształcenia. W przypadku wyznaczenia promotora pomocniczego plan jest przedstawiany po zaopiniowaniu przez tego promotora.
2. Realizacja planu podlega ocenie śródkresowej w połowie okresu kształcenia określonego w programie kształcenia, a w przypadku kształcenia trwającego 6 semestrów – w trakcie czwartego semestru.
3. Ocena śródkresowa kończy się wynikiem pozytywnym albo negatywnym. Wynik oceny wraz z uzasadnieniem jest jawny.
4. Ocena śródkresowa jest przeprowadzana przez komisję, w skład której wchodzi 3 osoby, w tym co najmniej 1 osoba posiadająca stopień doktora habilitowanego lub tytuł profesora w dyscyplinie, w której przygotowywana jest rozprawa doktorska, zatrudniona poza podmiotem prowadzącym szkołę doktorską. Promotor i promotor pomocniczy nie mogą być członkami komisji.
5. Osobie wchodzącej w skład komisji, zatrudnionej poza podmiotem prowadzącym szkołę doktorską, przysługuje wynagrodzenie w wysokości 20% wynagrodzenia profesora.

STANDARDY

Uwagi wstępne

Kształcąc doktorantów (w trybie studiów doktoranckich lub eksternistycznie) w dziedzinie nauk społecznych i dyscyplinie psychologia możemy oczekiwać, że przedstawią oni rozprawę doktorską, zgodnie z przedmiotową ustawą, jako:

- a) „zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych”, albo
- b) „monografię naukową”.

„Śladowo” można spodziewać się prac projektowych czy wdrożeniowych.

Ad a. KP PAN zaakceptował przedstawione przez zespół roboczy standardy dla rozpraw doktorskich rozumianych jako „zbiór opublikowanych...”. Podobnie postąpiła większość rad posiadających stosowne uprawnienia. Ta forma przygotowania rozprawy doktorskiej i wprowadzenia jej w światowy obieg myśli psychologicznej jest rzeczywistym spełnieniem przez jej autora wymogu *intersubiektywnej komunikowalności i kontrolowalności*. [w standardach KP PAN mowa jest o artykułach publikowanych w czasopismach z baz: JCR i Scopus]

Zdaniem powołanego przez KP PAN zespołu roboczego najwłaściwszą formą rozprawy doktorskiej, która odpowiada współczesnym światowym wzorcom kształcenia psychologów na poziomie doktorskim jest właśnie ujęcie rozprawy doktorskiej jako zbioru opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych.

Ad b. Ustawodawca dopuszcza także tradycyjną formę rozprawy doktorskiej (zwłaszcza rozpowszechnioną w środowisku nauk humanistycznych i pozostałych nauk społecznych), to jest: „monografię naukową”. Nie przesądza przy tym, jaki przybierze ona kształt edytorski: zbiór, bywa, że liczących bardzo dużo (np. kilkaset!), oprawionych kart maszynopisu, albo skromniejszy objętościowo tom z przeznaczeniem do druku w profesjonalnym wydawnictwie psychologicznym.

Objętość monografii

Ustawa nie limituje objętości monografii – ani minimalnej liczby arkuszy (liczonych jako: 1 ark. = 40 000 znaków łącznie ze spacjami), ani ich maksymalnej liczby. Dziś problemem są rozprawy nadmiernie „rozwleczone” (bywa, że liczące setki standardowych stron!). Można (trzeba) oczekiwać od autorki/autora rozprawy, iż przedstawi swoje rozwiązanie problemu naukowego w sposób zwięzły, bez nadmiernej liczby słów i popisów erudycyjnych. Umiejętność przekazania swojego dokonania w sposób zwarty, to też jakaś oznaka dojrzałości.

Objętość rozprawy doktorskiej powinna też być dostosowana do rozwiązywanego problemu, zastosowanej metodologii czy zebranego materiału „dowodowego”. Prace eksperymentalne, „ilościowe”, wymagają mniejszej liczby stron, a z kolei prace „jakościowe” czy z historii myśli psychologicznej i teoretyczne będą obszerniejsze.

Nasze oczekiwania związane z objętością monografii: 80-140 standardowych stron.

Edytorski kształt rozprawy doktorskiej

Ustawa nie przesądza czy maszynopis rozprawy doktorskiej, to będzie jej finalna postać. Może być i tak, że autorka/autor opracuje wersję do druku czy też „wykroi” z niej artykuł/artykuły. Nie można też narzucać wedle jakich standardów edytorskich będzie ona napisana. I tu też trzeba uwzględnić specyfikę obszaru badawczego (np. eksperymentalne prace z psychologii społecznej, psychologii klinicznej, psychologii międzykulturowej, psychologii rozwoju człowieka, psychometrii, historii myśli psychologicznej, psychologii matematycznej, teorii, metaanalizy).

W rozprawach empirycznych (a te dominują w psychologii) powinien to być edytorski standard APA. W **ANEKSIE A: Struktura monografii empirycznej ilościowej (wykorzystującej standardy APA)** przedstawiono modelowy układ pracy empirycznej, ilościowej, a w **ANEKSIE B: Struktura monografii empirycznej, jakościowej (wykorzystującej standardy APA)** przedstawiono modelowy układ pracy empirycznej, jakościowej.

Należy też dołożyć szczególnej staranności w edytorskim opracowaniu jej finalnego kształtu, aby poza ewentualnymi niedociągnięciami merytorycznymi, błędy pozamerytoryczne (np. językowe, ortograficzne, etc.) nie stały się powodem negatywnej oceny, lub by uniknąć publicznego dostępu do pozytywnie ocenionej rozprawy o poważnych mankamentach w tym zakresie.

Włączenie do rozprawy doktorskiej wyników badań przeprowadzonych przez doktorantkę/doktoranta – samodzielnie lub we współpracy z innymi badaczami

Do monografii empirycznej mogą być włączone wyniki badań wcześniej opublikowane w artykule/artykułach – zwłaszcza, gdy zostały poddane reanalizie i połączone z nowymi wynikami. Powinno to być odnotowane w przypisie. Przytoczenie fragmentów opublikowanego współautorskiego artykułu czy tylko wyników w nim ujętych wymaga zgody współautorów oraz opisowego określenia przez nich wkładu doktorantki/doktoranta w ich powstanie. Takie oświadczenie powinno też być złożone przez doktorantkę/doktoranta.

Jeśli te badania były częścią większego projektu realizowanego przez zespół, w rozprawie doktorskiej powinno znaleźć się oświadczenie kierownika zespołu potwierdzające wkład doktorantki/doktoranta w prace tego zespołu, oświadczenie promotora/promotorów oraz doktorantki/doktoranta dotyczące jej/jego wkładu w pracę. **Oświadczenie musi mieć charakter opisowy, a nie tylko procentowy.**

Język rozprawy

Rozprawa nie musi być napisana w języku polskim. Naszym zdaniem powinno się promować rozprawy napisane w języku angielskim. Młodzi psychologowie nie powinni mieć żadnych zahamowań z pisaniem w j. angielskim. Poszerzy to też pulę potencjalnych recenzentów z zagranicznych ośrodków (podobnie jak w projektach składanych do NCN).

Czego oczekuje się od rozprawy doktorskiej?

Rozprawa doktorska musi wnosić oryginalne i istotne *novum* (a nie tylko jakieś) do reprezentowanej przez doktorantkę/doktoranta subdyscypliny psychologicznej, a bywa, że i do psychologii jako takiej. Píše zresztą o tym ustawodawca (art. 187 ust. 2).

To *novum* związane jest ze sposobem postawienia problemu (i hipotezy), z opracowanym projektem badawczym (rama teoretyczna, operacjonalizacja zmiennych, plan badania, osoby badane, analiza danych).

Czy przedstawiony przez doktorantkę/doktoranta problem wnosi rzeczywiście coś nowego i istotnego do zastanej wiedzy dowiemy się, gdy będzie on zaprezentowany na tle literatury przedmiotu. Dlatego też tak ważny jest **kompetentnie przeprowadzony przegląd aktualnej światowej literatury dotyczącej – nie „całej” psychologii! – ale teoretycznego i empirycznego „tła” problemu**. Takie zestawienie tego co w rozprawie z tym, co w literaturze przedmiotu, pozwoli recenzentowi (przy założeniu, że jest on kompetentny!) ocenić oryginalność i ważność dokonań doktorantki/doktoranta.

W szczególności ważne jest, aby ów przegląd umożliwił udzielenie odpowiedzi na dwa pytania: (1) pytanie o **kompletność przeglądu**: czy nie zostały pominięte żadne istotne dla rozważanego problemu badawczego teksty? (2) pytanie o **istność przeglądu**: czy nie poświęcono zbyt dużo miejsca treściom nieistotnym dla stawianego problemu? Wreszcie ważne jest i to, **czy problem, mimo swojej nowości, nie jest trywialny** i jako taki nie powinien być rozwiązywany w rozprawie doktorskiej.

Wybór promotorów i promotorów pomocniczych

Obowiązująca *ustawa* (art. 190 ust. 1) dopuszcza trzy formy realizacji opieki nad przygotowaniem rozprawy doktorskiej:

1. Rozprawa doktorska realizowana pod opieką jednego promotora
2. Rozprawa doktorska realizowana pod opieką promotora, którego wspomaga promotor pomocniczy
3. Rozprawa doktorska realizowana pod opieką dwóch (lub więcej, jeżeli dopuszcza to Senat albo rada naukowa dyscypliny jednostki nadającej stopień) promotorów równorzędnych.

Ustawodawca nie przewidział możliwości, w której opieka naukowa nad przygotowaniem rozprawy doktorskiej jest sprawowana przez dwóch (lub więcej) promotorów i promotora pomocniczego. O ile obowiązki promotora w pierwszym – z wymienionych powyżej – modelu wydają się jasno określone i związane są z opracowaniem planu i harmonogramu przygotowania rozprawy doktorskiej (w ramach indywidualnego planu badawczego – por. art. 202 ustawy) i następnie, z nadzorem merytorycznym nad jej przygotowaniem, o tyle podział obowiązków w obrębie drugiego i trzeciego modelu wymaga komentarza.

Rozprawa doktorska przygotowywana pod opieką promotora i promotora pomocniczego powinna być poprowadzona w oparciu o jasny podział kompetencji pomiędzy członkami zespołu promotorskiego. Typowo promotorem pomocniczym jest młodszy pracownik nauki specjalizujący się w określonym aspekcie danego projektu (np. analizie danych, prowadzeniem badań z wykorzystaniem określonej metodologii, itp.). Zakres kompetencji promotora i promotora pomocniczego nie powinien się jednak w pełni nakładać. W szczególności niedopuszczalna jest sytuacja, w której młodszy pracownik nauki sprawuje faktyczną opiekę nad doktorantem, a promotor jedynie zatwierdza postępy realizacji prac. Rekomendujemy opracowanie dokumentu określającego podział zadań w obrębie zespołu promotorskiego.

W poprzedniej ustawie dopuszczano opiekę nad rozprawą doktorską realizowaną we współpracy z drugim promotorem (rozprawa interdyscyplinarna) lub z kopromotorem (rozprawa prowadzona we współpracy międzynarodowej).

Aktualnie to rozwiązanie zostało zastąpione przez rozwiązanie wyżej opisane jako trzeci model. Obecna regulacja prawna dopuszcza wszelkie możliwe kombinacje, tj. zespół promotorski może składać się z dwóch lub większej liczby promotorów wywodzących się z różnych dyscyplin z kraju lub zagranicy. Zastosowanie tego zapisu dotyczy jednak przede wszystkim prac interdyscyplinarnych, w których trudno wskazać dyscyplinę wiodącą.

Powołanie dwóch (lub więcej) promotorów rekomendujemy zatem w przypadku prac realizowanych na styku psychologii i innych dyscyplin. Zakres kompetencji członków zespołu promotorskiego powinien w tej sytuacji być zdecydowanie bardziej zróżnicowany, niż ma to miejsce w przypadku modelu z promotorem pomocniczym. **Promotorzy powinni reprezentować różne dyscypliny, albo znacząco różne ujęcia badawcze.** Również w tym przypadku rekomendujemy opracowanie dokumentu określającego podział zadań w obrębie zespołu promotorskiego.

Wytyczne dla recenzentów

Ważną rolę w procesie akceptowania rozprawy doktorskiej odgrywają recenzenci. Nowa ustawa wyraźnie tę rolę zaznaczyła (art. 190 ust. 2). Po pierwsze, zwiększyła liczbę recenzentów z dwóch do trzech. Po drugie, aby zobiektywizować tę ocenę wprowadzono wymóg, aby recenzenci nie byli pracownikami podmiotu doktoryzującego, ani tej samej uczelni, instytutu PAN, instytutu badawczego, instytutu międzynarodowego co doktorantka/doktorant. Jest to wyrazem troski o uniknięcie potencjalnego konfliktu interesów. Wprowadziła też *novum* (art. 191 ust. 1): do obrony rozprawy doktorskiej może być dopuszczona osoba, która uzyskała pozytywne recenzje od co najmniej 2 recenzentów.

Naszym zdaniem **ważne jest obowiązkowe zwrócenie uwagi przez recenzentów na określone elementy rozprawy doktorskiej.** Ich pozytywna ocena powinna doprowadzić recenzenta do pozytywnej konkluzji sporządzonej przez niego opinii. Zalecenia dla recenzentów zostały ujęte w **ANEKSIE C: Kryteria oceny pracy doktorskiej jako monografii – wytyczne dla recenzentów.**

Wyróżnienie

Wyróżnienie rozprawy doktorskiej może zostać przyznane wyłącznie wówczas, gdy w co najmniej jednej z recenzji wniosek o wyróżnienie został sformułowany *expressis verbis* oraz gdy komisja doktorska jednogłośnie zarekomendowała przyznanie tego wyróżnienia.

Otwarta nauka

W trosce o rzetelność i transparentność badań zaleca się, aby doktorantki /doktoranci stosowali praktyki otwartej nauki. W szczególności należy zadbać o:

- 1) Prerejestrację badań wraz z hipotezami, planowanymi analizami oraz kompletem materiałów (np. w repozytoriach uniwersyteckich bądź w serwisach typu *Open Science Framework*).
- 2) Udostępnianie danych, kodu analitycznego i materiałów badawczych poprzez trwały link do repozytorium po zakończeniu badań. W sytuacji, w której udostępnienie nie jest możliwe, należy to uzasadnić. Baza danych, kod i materiały powinny być opatrzone opisem umożliwiającym ich zweryfikowanie.
- 3) Korzystanie z repozytoriów zapewniających długoterminowe przechowywanie danych (np. na okres co najmniej 20 lat).
- 4) Zalecamy udostępnianie materiałów badawczych w języku, w którym prowadzono badanie (np. po polsku). Jeżeli z przyczyn merytorycznych, redakcyjnych lub instytucjonalnych potrzebna jest wersja angielska, plik musi jednoznacznie wskazywać charakter tłumaczenia (np. pełna adaptacja; przekład roboczy).
- 5) Upowszechnianie wyników badań w trybie otwartym – poprzez publikowanie preprintów i/lub postprintów (np. w serwisie PsyArXiv Preprints) oraz artykułów w otwartym dostępie (w zależności od możliwości czasopisma). Przestrzegamy jednak przed publikowaniem artykułów w czasopismach drapieżnych (*predatory journals*).

- 6) Zapisywanie plików w formatach możliwych do odtworzenia w darmowych programach (np. CSV, TXT, PDF), aby zapewnić ich długoterminową dostępność i użyteczność.

Ze względu na zróżnicowanie typów prowadzonych badań oraz specyfikę wymagań poszczególnych subdyscyplin psychologii, nie wszystkie powyższe rekomendacje mogą być równie łatwe do wdrożenia. W związku z dynamicznym rozwojem praktyk otwartej nauki, zaleca się stosowanie aktualnych standardów w tym zakresie w obrębie własnej subdyscypliny.

Przygotował zespół:

Bilewicz Michał (UW)
 Brzeziński Jerzy Marian (koordynator; UAM)
 Ciecuch Jan (UKSW)
 Harciarek Michał (UG)
 Jaśko Katarzyna (UJ)
 Lewicka Maria (UMK)
 Oleś Piotr (KUL JP II)
 Ostaszewski Paweł (Uniwersytet SWPS)
 Paruzel-Czachura Mariola (UŚ)
 Sędek Grzegorz (Uniwersytet SWPS)
 Wierzchoń Michał (UJ)

ANEKS A

STRUKTURA MONOGRAFII EMPIRYCZNEJ (WYKORZYSTUJĄCEJ STANDARDY APA)

	Struktura rozprawy doktorskiej z uwzględnieniem poziomów formatowania nagłówków i tekstu	
Strony orientacyjnie (kumulacyjnie) dla monografii empirycznej liczącej ok. 100 stron	Poziom	Format Ogólny format (z wyjątkiem strony tytułowej): Czcionka: Times New Roman, Arial; rozmiar 12 pkt.; podwójna interlinia, marginesy z każdej strony ok. 2 cm
1		Strona tytułowa
3 (2-4)		Spis treści
1 (5) Do 1 strony	1	Streszczenie (wycentrowanie, pogrubienie) Tekst rozpoczyna nowy akapit.
	1	Wprowadzenie teoretyczne
10 (15) Szerszy przegląd niż w typowym artykule empirycznym. Dbłość o kompletność przeglądu głównych modeli teoretycznych i metod badawczych	2	Szerszy kontekst teoretyczny projektu badawczego wyrównanie do lewej, pogrubienie
10 (25) Dbłość o istotność i kompletność przeglądu	2	Szczegółowy kontekst teoretyczny projektu badawczego
10 (35)	1	Opis problemu badawczego
Dbłość o wskazanie na oryginalny i istotnie nowy (nietrywialny) wkład do problematyki	2	Problematyka badania własnego
Nie należy przesadzać z liczbą formułowanych hipotez; 3-4 główne hipotezy z dobrym uzasadnieniem zupełnie wystarczają. W uzasadnieniu warto wskazać na ich oryginalność i istotną nowość	2	Główne problemy badawcze i hipotezy
	3	Szczegółowy opis problematyki badania własnego Wyrównanie do lewej, pogrubienie, kursywa Tekst rozpoczyna nowy akapit.
15 (50)	1	Badanie 1
	1	Metoda

	2	Osoby badane
	2	Narzędzia
	3	Miary kwestionariuszowe
	3	Zadanie (np. komputerowe)
	4	Główne miary zadania (np. komputerowego). Tekst jest kontynuacją paragrafu rozpoczętego przez nagłówek. Wcięcie, pogrubienie, kropka na końcu.)
	2	Procedura
Ponumerowane i opisane tabele, wykresy i rysunki w tekście. W tekście dokładne wskazanie odwołania do odpowiedniego numeru tabeli, wykresu i rysunku	1	Wyniki
	2	Wyniki bezpośrednio odnoszące się do hipotez
	2	Dodatkowe wyniki analiz statystycznych
	1	Dyskusja
15 (65)	1	Badanie 2
		Analogicznie do Badania 1 opis Metody, Wyników i Dyskusja...
15 (80)	1	Dyskusja ogólna
	2	Ogólne podsumowanie wyników (w odniesieniu do kontekstu teoretycznego oraz innych istotnych dla danego tematu wyników empirycznych i hipotez)
	2	Wskazanie na ograniczenia programu badawczego i obiecujące kierunki dalszych badań
Szersze podsumowanie teoretyczne niż w typowym artykule empirycznym	2	Szersze implikacje teoretyczne dla głównego obszaru badawczego (wskazanie na ważność i potencjalne zastosowania praktyczne)
10 (90)	1	Bibliografia
10 (100)	1	Załączniki A, B, C, ...

Na podstawie:

Levitt, H. M., Bamberg, M., Creswell, J. W., Frost, D. M., Josselson, R., Suárez-Orozco,

C. (2018). Journal Article Reporting Standards for Qualitative Primary, Qualitative Meta-Analytic, and Mixed Methods Research in Psychology: The APA Publications and Communications Board Task Force Report. *American Psychologist*, 73(1), 26–46. Dostęp: <https://www.apa.org/pubs/journals/releases/amp-amp0000151.pdf>

Uwzględniono wersję 7 standardów APA:

American Psychological Association. (2020). *Publication manual of the American Psychological Association* (7th ed.). <https://doi.org/10.1037/0000165-000>

Polska wersja standardów zawierająca dostosowania do języka polskiego jest dostępna w otwartym dostępie:

Skimina, E., Harasimczuk, J., Ciecuch, J. (2022). *Podstawowe standardy edytorskie naukowych tekstów psychologicznych w języku polskim na podstawie reguł APA 7*. Wydawnictwo Liberi Libri. <https://doi.org/10.47943/lib.9788363487560>

Jeśli APA wprowadzi kolejną edycję standardów, należy stosować się do aktualnej wersji.

ANEKS B

STRUKTURA MONOGRAFII EMPIRYCZNEJ JAKOŚCIOWEJ (WYKORZYSTUJĄCEJ STANDARDY APA)

	Struktura rozprawy doktorskiej z uwzględnieniem poziomów formatowania nagłówków i tekstu	
Strony orientacyjnie (kumulacyjnie) dla monografii empirycznej liczącej ok. 150 stron	Poziom	Format Ogólny format (z wyjątkiem strony tytułowej): czcionka rozmiar 12, podwójna interlinia, marginesy z każdej strony ok. 2 cm
1		Strona tytułowa
3 (2-4)		Spis treści
1 (5) Do 1 strony	1	Streszczenie (Wycentrowanie, pogrubienie) Tekst rozpoczyna nowy akapit.
20(25)	1	Wprowadzenie teoretyczne
Szerszy przegląd niż w typowym artykule empirycznym. Dbłość o kompletność przeglądu głównych modeli teoretycznych i metod badawczych	2	Szerszy kontekst teoretyczny projektu badawczego (Wyrównanie do lewej, pogrubienie) Tekst rozpoczyna nowy akapit.
Dbłość o istotność i kompletność przeglądu	2	Szczegółowy kontekst teoretyczny projektu badawczego

10(35)	1	Opis problemu badawczego
Dbłość o wskazanie na oryginalny i istotnie nowy (nietrywialny) wkład do problematyki	2	Problematyka badania własnego
W badaniu jakościowym nie jest wskazane formułowanie hipotez, raczej cel badania i pytania badawcze.	2	Główne pytania badawcze
	3	Szczegółowy opis problematyki badania własnego (Wyrównanie do lewej, pogrubienie, kursywa) Tekst rozpoczyna nowy akapit.
	1	Badanie 1 (w wypadku serii badań – w pracach jakościowych częste jest jednak przedstawienie jednego dużego badania)
15(50)	1	Metoda
Metodologię należy uzasadnić konkretnym kontekstem badań.	2	Ogólny opis przyjętej metodologii badań (sposób zbierania danych, strategia analizy danych) oraz przyjmowanej perspektywy (deskryptywna, interpretatywna, psychoanalityczna, krytyczna, konstruktywistyczna.)
Rola badacza w badaniu, jego/jej miejsce w realizacji badania, wpływ na proces pozyskiwania danych.	3	Opis roli badacza
Uzasadnienie liczby i wyboru osób badanych, uzasadnienie momentu zaprzestania badań (nasylenie). Uzasadnienie doboru osób badanych (zróżnicowanie demograficzne kwotowe, kula śniegowa, losowanie)	2	Rekrutacja i wybór osób badanych
Opis charakteru danych i sposobu ich zebrania, długość wywiadu (w wypadku wywiadów), struktura wywiadu i zadawane pytania (czy też wywiad nieustrukturyzowany)	2	Sposób zbierania danych (np. wywiady, kwestionariusz, analiza mediów, obserwacja zachowania)
Opis metodologii i zastosowanych procedur (np. kodowanie, analiza tematyczna).	2	Strategia analizy danych
Opis procedur kodowania i przygotowania kodujących, jak również przyjętych kategorii kodowania. Określenie, czy kategorie powstały w wyniku analizy tekstu czy zostały sformułowane a priori. Opis jednostki analizy (tekst, wywiad, wypowiedź).	3	Opis procedur kodowania i przygotowania kodujących (Wyrównanie do lewej, pogrubienie, kursywa) Tekst rozpoczyna nowy akapit.
Opis programów wykorzystanych w analizie (np. NVivo, Atlas, MAXQDA).	3	Opis wykorzystanych narzędzi komputerowych (Wyrównanie do lewej, pogrubienie, kursywa) Tekst rozpoczyna nowy akapit.
Opis relacji z osobami badanymi, kwestia ich anonimowości i poufności badania, ich udział w formułowaniu wniosków, triangulacja różnych źródeł	2	Kwestie etyczne i integralność badawcza

danych, opis kontekstu kulturowego badania, refleksja nad adekwatnością zebranych danych do tematu badań, sposób radzenia sobie z efektem badacza.		
40(90)	1	Wyniki
Prezentacja głównych wyników badania jakościowego z odwołaniem do fragmentów materiału jakościowego. W pracach jakościowych oczywiste jest nawiązywanie do pytań badawczych i teorii w trakcie przedstawiania wyników (prezentacja wyników jest zakotwiczona w procesie interpretacyjnym)	2	Wyniki w odniesieniu do głównych pytań badawczych
10(100) Opis głównych wniosków z badania, jego ograniczeń, znaczenia dla budowania/rozwijania teorii psychologicznej. Ewentualne uzasadnienie dla kolejnego badania.	1	Dyskusja
	1	Badanie 2
		<i>Analogicznie do Badanie 1</i>
30(130)	1	Dyskusja ogólna
	2	Ogólne podsumowanie wyników z perspektywy pytań badawczych.
	2	Wskazanie na ograniczenia programu badawczego i obiecujące kierunki dalszych badań
Szersze podsumowanie teoretyczne niż w typowym artykule empirycznym	2	Szersze implikacje teoretyczne dla głównego obszaru badawczego (wskazanie na ważność i potencjalne zastosowania praktyczne)
10(140)	1	Bibliografia
10(150) Np. scenariusze wywiadów, materiały wizualne, itp.	1	Załączniki

Z uwagi na dużą różnorodność podejść w ramach badań jakościowych oraz fakt, iż przyjęta perspektywa może determinować strukturę pracy, powyższa propozycja na status propozycji otwartej na uzasadnione modyfikacje, odstępstwa i/lub zmiany.

ANEKS C

KRYTERIA OCENY PRACY DOKTORSKIEJ JAKO MONOGRAFII – WYTYCZNE DLA RECENZENTÓW

Rozprawa doktorska, jako monografia, powinna spełniać następujące warunki, stąd też w recenzji rozprawy doktorskiej powinno się znaleźć odniesienie do nich ze względu na *kwalifikującą* funkcję recenzji:

1. Rozprawa zawiera istotne *novum* w stosunku do istniejącej wiedzy, to znaczy postawiony problem lub sposób jego rozwiązania nie jest jeszcze obecny w literaturze, a jednocześnie problem jest nie tylko nowy, ale też wart postawienia i rozwiązania.
2. Badania są poprowadzone w ramach określonego nurtu teoretycznego, a metodologia badań jest spójna z wybraną orientacją teoretyczno-empiryczną.
3. Rozprawa jest osadzona w aktualnej światowej literaturze na dany temat w taki sposób, że:
 - 1) zawiera odwołania do kluczowych tekstów dla danego problemu i nie zostały pominięte żadne bardzo istotne publikacje,
 - 2) zachowano właściwą proporcję między treściami węzłowymi dla stawianego problemu, które są należycie wyeksponowane, a pobocznymi, którym nie poświęcono zbyt dużo miejsca,
 - 3) przywołane modele i badania zostały zaprezentowane w sposób poprawny, krytyczny, wyczerpujący, a zarazem klarowny i zwięzły.
 - 4) rozprawa doktorska nie ma ograniczać się do przeglądu literatury, ale ma za zadanie zaproponować jej analizę (np. oryginalną strukturyzację materiału) i do niej komentarz.
4. Problemy oraz hipotezy (jeśli są postawione) zostały poprawnie sformułowane i uzasadnione.
5. Plan badań, w tym metody (ilościowe, jakościowe, eksperymentalne, kwestionariuszowe, kliniczne, mieszane, inne) i grupa zostały właściwie dobrane do rozwiązania postawionego problemu, to znaczy projekt został zaplanowany zgodnie z regułami sztuki w sposób umożliwiający rozwiązanie problemu.
6. Zastosowane analizy statystyczne – jeśli są w rozprawie obecne – są zgodne ze standardami w danym obszarze, a ich wyniki zostały poprawnie zinterpretowane.
7. Dyskusja wyników prezentuje uzyskane rezultaty w szerszym kontekście teoretycznym i empirycznym.
8. Rozprawa zawiera informacje na temat ograniczeń i słabych stron projektu badawczego oraz refleksję nad ich potencjalnym wpływem na jakość uzyskanych rezultatów i wartość wniosków.
9. Rozprawa jest napisana zgodnie ze standardami APA, dotyczącymi struktury i edycji tekstu (por. ANEKS A i ANEKS B).

Kwestie dodatkowe które można i warto podjąć w recenzji ze względu na jej funkcję edukacyjną, gdyż dyskusja naukowa stanowi zazwyczaj impuls rozwojowy dla młodego badacza

10. Inspiracje do dalszych badań wynikające ze zrealizowanego projektu i uzyskanych wyników, czyli moc heurystyczna projektu.
11. Odniesienie się do wartości aplikacyjnej projektu i/lub wyprowadzonych wniosków.

12. Otwarta dyskusja lub polemika z doktorantką/doktorem – na przykład w kwestiach teoretycznych lub sposobu interpretacji wyników.
13. Jeżeli, zdaniem recenzenta, wyniki uzyskane przez doktorantkę/doktora zasługują na ich opublikowanie, to powinien on wskazać przynajmniej jedno czasopismo ważne w danym obszarze psychologii, w którym artykuł napisany na podstawie rozprawy doktorskiej, miałby szansę na publikację.

Kwestia formalna:

14. Jeśli badania były częścią większego projektu realizowanego przez zespół, w pracy doktorskiej znajduje się oświadczenie kierownika zespołu, promotora oraz doktora na temat wkładu doktorantki/doktora w rozprawę, zawierające jakościowy opis wkładu doktorantki/doktora.

Ogólne uwagi dotyczące recenzji:

15. Recenzja rozprawy doktorskiej, realizująca powyższe rekomendacje, precyzyjnie odnosi się do różnych elementów pracy, ale jej nie streszcza. „Zmorą” są recenzje, które – w istocie – są jedynie ich mniej lub bardziej rozbudowanymi streszczeniami. Dodane uwagi recenzenta giną w cieniu streszczenia. **Streszczenie pracy nie jest ani istotnym, ani niezbędnym elementem recenzji.** Jeśli w recenzji znajdują się elementy streszczenia, to jedynie w minimalnym zakresie, umożliwiającym przedstawienie argumentacji recenzenta.
16. Recenzję powinna kończyć **jednoznaczna konkluzja**, spójna z treścią recenzji.